

SKUP 2001 – 26

Prosjekt:	Kjærlighet gjør blind
Medarbeider:	Mari K. By Rise m.fl.
Publikasjon:	Adresseavisen
Publisert:	2000 og 2001
Medium:	Avis
Tema:	Helsevesen

”Kjærlighet gjør blind”

Sykehusgiganten som blendet Trøndelag

Av Mari K. By Rise, Lajla Ellingsen, Grete Holstad og Simen Granviken
Adresseavisen

Arnt Frøseth sitter på en benk utenfor det ferdige St. Olavs Hospital. Omgivelsene er luftige, grønne og vakre. Ved siden av den aldrende Sp’eren sitter Høyres Michael Momyr.

- Det vart dyrt, ja, sier Momyr.
- Men det vart no bra, repliserer Frøseth – og forbi tusler Aps Gunn Inger Løvseth med en gåstol.

(Fylkesordfører Arnt Frøseth forteller om en drøm i fylkestinget 3. april 2001)

Publisert: 06.09. 2000 til 10.01. 2002

Utgangspunktet og problemstillingen:

"Det største som har skjedd Trøndelag siden Nidarosdomen". Over helsides annonser i Adresseavisen reklamerte RIT 2000 for sitt hjertebarn. På Øya i Trondheim, ved Nidelvens bredd, skulle verdens mest moderne universitetsklinikk ligge. Det gamle Regionsykehuset trengte rehabilitering. Den politiske genistreken ble gjort. En ombygging ble vedtatt. Det endte i realiteten som et nybygg - det største og dyreste fastlandsprosjektet nord for Dovre noensinne. Uten at et eneste eksplisitt vedtak om å bygge et nytt sykehus ble tatt. Hvordan er det mulig? Og hva kunne konsekvensene bli?

Alle var enige. Alle partier i fylkestinget - partiene i bystyret, ledelsen ved sykehuset, ledelsen ved NTNU, byråkratiet i kommune og fylke, RiT 2000-organisasjonen og andre sentrale aktører i samfunnsdebatten. Dette var makten vi måtte forholde oss til. En unison og absolutt lojalitet til prosjektet RIT 2000 ble forventet og forutsatt. Forventningen om lojalitet gjaldt også journalistene i Adresseavisen.

Dette var virkeligheten vi befant oss i høsten 2000. Den 6. september griper daværende helseminister Tore Tønne tømmene i prosjektet som hittil nærmest hadde levd sitt eget liv. Vi bestemte oss ganske enkelt for å gjennomgå og belyse prosjektet før spaden ble satt i jorda, noe "alle" trodde skulle skje 1. september 2001.

Våren 2001 ventet nok en gang alle på det endelige klarsignalet fra Tore Tønne. Igjen bestemte vi oss for å belyse stor-prosjektet fra flest mulig sider, nå blant annet med en serie på tre større artikler. Helseministeren bestemte seg for å utrede et nytt alternativ.

I desember 2001 skulle rapporten fra Østensvig-utvalget som utredet Dragvoll-alternativet, offentliggjøres. Vi avdekket nye sider ved maktspeilet, fikk fram nyheter om utredningen og forsøkte å belyse ulike sider ved de to alternative sykehus-tomtene.

Problemstillingene endret seg stadig, kort om arbeidet underveis:

- **Debatten:** Høsten 2000 avdekket vi at det faktisk fantes aktører som var kritiske. De hadde tidligere følt seg bundet av lojalitet - nå kom de på banen. "Den forutgående pressedekningen har fått folk på barrikadene. Vi er vanligvis lojale fagfolk og det skal litt til før vi står frem slik vi gjør nå." (Helge Haarstad, leder Legeforeningen, Adresseavisen 20.10.00)
- **Sentermodellen:** Verdens mest moderne, men er den funksjonell? Vi belyste svakheter: Den er mer personellkrevende og dyrere i drift. Forutsetningen var paradoksalt det motsatte: At den skulle være vesentlig billigere (bl.a 30.09.00, 11.10.00). Vi viste at en av ekspertene i Tønnes panel høsten 2000, Knut Schrøder, selv hadde vært med å bedømme hvilken modell og plassering som var mest egnet (10.10.01). Ett annet medlem av komiteen, Roar Arntzen, gikk senere ut og avslørte dissens i gruppen (24.04.01).
- **Lokalisering:** Ordfører Anne Kathrine Slungård tok til orde for at man bør vurdere tomtevalget (04.11.00). En alternativ plassering ble aldri utredet. Vi påviste dette. Lokaliseringen var en selvfølge som det aldri ble satt spørsmålsteget ved (23.04.01, 24.04.01, 25.04.01)

- **Nytt universitet:** Sykehusspørsmålet ble plutselig også en debatt om et nytt universitet. Lokale Ap-topper slipper katta ut av sekken (07.11.00)
- **Plassmangel:** Gjennom reportasjer viste vi at det var stor risiko for at det var for trangt på Øya. Dette i forhold til behovene i dag (forsyningssentral og psykiatrisenter), men ikke minst i forhold til det generelle behovet i framtida (11.01.01, 28.04.01). Dette ble så utredet, først med en delutredning (02.03.01). Til slutt i den store Østensvig-rapporten (20.12.01)
- **Økte kostnader:** Gjennom løpende nyhetsdekning påviste vi overskridelsene som fortløpende ble akseptert på politisk hold. Vi viste også hvordan politikerne godtok den ene kostandsøkningen etter den andre, mens man satset på at nye kroner kom fra statlig hold (bl.a. 24.03.01, 31.03.01, 23.04.01). Vi forklarte også *hvorfor* kostnadene i ulike deler av prosjektet økte. Fylkesrevisjonens sterke kritikk mot prosjektet ble presentert (04.10.00). RIT-2000-organisasjonen prøvde å holde dette unna offentligheten ved å feilaktig hevde at rapporten ikke var offentlig da kritikken forelå.
- **Politisk maktkamp:** Vi synliggjør spillet mellom og internt i kommunen, fylket og regjeringen og peker ut hvem som trekker i trådene. Vi avdekket sentrale aktørers rolle i maktspeilet, eksempelvis Trond Giskes rå maktkamp for å få gjennomslag internt i regjeringen (18.10.00, 25.04.01, 08.05.01, 09.05.01, 10.05.01, 12.05.01, 13.12.01, 05.01.02)
- **Superutredningen:** Vi opplevde et usedvanlig sterkt hemmelighold omkring rapporten som skulle gi svarene på spørsmålene som tidligere ikke var blitt stilt. Helseministeren satt med en bombe i fanget. Vi avdekket rapportens innhold før den var offentlig (18.12.01, 19.12.01).

Metode- og kildebruk:

Vi vekslet stadig mellom alminnelig dekning av relevante hendelser og egeniniterte undersøkelser, analyser, bakgrunnssaker, reportasjer og avdekkende nyhetsartikler.

Ingen av oss fire journalister har jobbet med prosjektet i hele denne perioden. En av oss var ute i svangerskapspermisjon i et år, en annen gikk over i en annen stilling i avisen og en tredje begynte først høsten 2001. Det beste hadde selvfølgelig vært en mer kontinuerlig samarbeidsprosess hele veien. I tillegg har flere andre journalister bidratt.

Vi fikk svært liten drahjelp fra tips utenfra. Lojaliteten til prosjektet var sterk, frykten for represalier likeså. Dermed fikk vi lite gratis.

Skriftlige kilder:

Alle rapporter og sakspapirer fra ti år tilbake er gjennomgått. (Eksempelvis RIT 2000s egne planer og rapporter, rapporter fra ulike konsulenter laget på oppdrag fra departementet, fylkeskommunale og kommunale sakspapirer, møtereferater og vedtak, reguleringsplaner, brev og notater fra ulike aktører og instanser.)

Muntlige kilder:

Alle typer aktører er intervjuet. Det er hentet inn opplysninger og kommentarer, gjort dybde-, bakgrunns- og konfrontasjonsintervjuer. Vi har vært tilstede og observert, dekket møter og hendelser og oppsøkte berørte parter som ellers ikke ville tatt til eller kommet til orde.

Ved flere tilfeller har det vist seg vanskelig å få opplysninger fra primærkilder. En metode som kan være kontroversiell, er å skaffe oss tilgang til primærkilder gjennom sekundærkilder - ved å be de sistnevnte kontakte de primære kildene for oss. Vi ba da sekundærkilden om å være åpen overfor primærpersonen og opplyse om at vedkommende er blitt kontaktet av avisen ang. saken. Et stort antall sekundærkilder ble mobilisert før konklusjon kunne trekkes og primærkilder igjen konfronteres.

Enkelte ganger har det også vært nødvendig å bruke anonyme kilder for å danne oss bilde over hva som virkelig skjedde. Også da sikret vi oss ved at vi skaffet informasjon fra et stort antall kilder før eventuelle konklusjoner ble trukket og fakta presentert.

Konsekvenser:

- Tidligere "undertrykte" stemmer er kommet til orde. Ny og stor debatt, både i avisens spalter og andre fora. Blant annet resulterte dette i oppvask mellom sykehusledelse, leger, sykehuseier og helseminister.
- Konsensen (den massive enigheten) er brutt, med en grundigere og mer demokratisk behandling som resultat.
- Dekningen har synliggjort at ikke bare én løsning er mulig.
- Maktbalansen i Trondheim og Trøndelag er forskjøvet, egentlige motsetninger er bedre kommet til syne.
- Spørsmålet om nytt universitet er for alvor satt på dagsorden. Sykehusprosjektet handler nå om langt mer enn et sykehus. Både universitet og byplanlegging er trukket inn.
- Saken tar en dramatisk vending: Tønne stopper prosjektet. Utreder Dragvoll (08.05.01)

Alt dette bidro til at byggeprosjektet er blitt ytterligere kvalitetssikret. Først gjennom mindre utredninger. Så kom den store Østensvig-rapporten som viser at Dragvoll er et billigere alternativ, og et tryggere valg i forhold til framtidige behov (20.12.01).

Vi vil ikke påstå at vår dekning var hovedårsaken til at Øya-prosjektet ble stanset, samtidig som man fikk en ny utredning. Mange aktører mener imidlertid at den var det. Vi vil uansett hevde at reportasjefournalistikken har hatt langt mer å si for at det oppsto tvil om den etablerte sannheten, enn det faktum at sjefredaktør Gunnar Flikke har forfektet sitt syn i ulike fora. Her dreier det seg tross alt om et prosjekt som gjør Rikshospitalet i Oslo til Lillebror i størrelse. Det startet på to milliarder og blir nå prissatt til rundt 10 milliarder kroner. Fortsatt gjenstår den politiske behandlingen i departement og storting, og hvor sykehuset til slutt legges er i skrivende stund høyst uvisst.

Problemer underveis:

Vi har ett hovedproblem: "Det som er godt for Trøndelag bør også støttes av Adresseavisen", spesielt siden Adresseavisen er monopolavis i Trondheim. Det har vært og er i aller høyeste grad en gjengs oppfatning fra maktpersoner i regionen, noe som har ført til kraftige beskyldninger og mistenkeliggjøring av våre motiver. Vi var fra flere hold forventet å være lobbyister i den gode saks tjeneste. Det gjør det selvsagt ikke enklere å få ut informasjon og skape tillit.

Ikke mindre problematisk har mistenkeliggjøringen av sjefredaktør Gunnar Flikkes rolle i sykehussaken vært. Flikke er utropt som muldvarp – og vi vil spesielt vise til Dagens Næringslivs artikkel 22.12.2001 om maktspeilet uka etter at vi selv hadde beskrevet hva som skjedde internt i regjeringen. Her insinueres det at vi er redaktørens lojale løpejenter- og gutter.

Det har vært så problematisk at vi har måttet ta dette opp med redaktøren for å selv kunne vurdere hans rolle. I ettertid kan vi sette spørsmålstegn ved om hovedinnholdet i denne samtalen burde vært gjengitt på trykk i forbindelse med avdekkingen av maktspeilet . Problemstillingen er også blitt tatt opp i et internt debattmøte i redaksjonen hvor redaktøren ble spurt ut av oss.

Slik vi ser det, har problemet først og fremst sin årsak i at avisen på lederplass siden 1995 har tatt stilling for å utrede alternativer, samtidig som vi på reportasjeplass stilte de kritiske spørsmålene omkring lokalisering. Profesjonelle aktører har ikke skilt mellom det å drive kritisk reportasjefjournalistikk og det som uttrykkes på lederplass.

Det å få et samlet maktapparat mot seg, er problematisk. Ikke bare fordi vi da blir utsatt for villedning, løgner og trenering av informasjon, men også fordi det er en fare for at vi da ikke like klart ser maktelitens relevante og gode poenger. Vår hovedoppgave er å drive kritisk journalistikk, men som monopolavis har vi også et spesielt ansvar for samtidig å belyse alle vesentlige sider av en sak.

Adresseavisen, 7003 Trondheim,
Tlf.72 50 00 00

Heimdal, 10.01.02

Mari K. By Rise Lajla Ellingsen Grete Holstad Simen Granviken